

Тетяна ЛЯХ,

orcid.org/0000-0002-7913-3468

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародних комунікацій

Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»

(Ужгород, Україна) *tetyana.lyakh@uzhnu.edu.ua*

ФАНТАЗІЙНИЙ СВІТ ЗБІРКИ МАЛОЇ ПРОЗИ НІЛА ГЕЙМАНА «ОБЕРЕЖНО ТРИГЕРИ!»: МЕТАФІЗИЧНИЙ ВИМІР БУТТЯ

У статті досліджено фантазійний світ в оповіданнях збірки Ніла Геймана «Обережно, тригери!», поетику малої прози письменника, відображення метафізичних вимірів буття, зокрема, екзистенційних модусів, метафізичних категорій, станів свідомості, осмислення людиною власної ідентичності. Збірка ще не була об'єктом літературознавчих студій, тому дослідження актуальне. Світ фентезі Ніла Геймана розглянуто крізь призму метафізичного дискурсу, адже автор в оповіданнях відображає перетин межі між природним і надприродним, реальністю і вигадкою, внаслідок чого людина починає сприймати світ і те, що відбувається, крізь призму власної уяви і марень. Важливими маркерами несвідомого та психіки персонажів у творчості Ніла Геймана є архетипи та архетипові мотиви, які простежуються на рівні фольклорно-міфологічних елементів, казкових сюжетів, символів, метафор тощо. Письменник вдало поєднує в одній онтологічній площині реальний світ і світ фантастичний («Повернення Змарнілого Білого Герцога», «Ніяка година»), відображає крізь призму фантазійного світу втрату людиною свого єства, страх перед нівелюванням власної ідентичності («Ніяка година», «Чорний пес», «Спляча і веретено»), показує духовний досвід людини, її ініціацію, пошуки істини («Місячний лабіринт», «Істина – печера в Чорних горах...»), актуалізує через пам'ять ідентичність людини («Людина, яка забула Рея Бредбері»), осмислює смерть як трансгресивний перехід до фантастичного світу («Оранжевий»). Через трансгресивні стани або метаморфози автор відображає вічний колообіг життя і смерті, утверджує безсмертя людської душі, безкінечність життя в реальному світі («Справа про смерть і мед», «Чорний пес»). Дослідження відкриває нові аспекти творчості Ніла Геймана, освітлює особливості поетики малої прози автора, накреслює основні вектори подальшого вивчення сучасного оповідання в міждисциплінарному дискурсі.

Ключові слова: проза Ніла Геймана, оповідання, метафізичний дискурс, архетип, символ, метафора, ідентичність.

Tetiana LYAKH,

orcid.org/0000-0002-7913-3468

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of International Communications

Uzhhorod National University

(Uzhhorod, Ukraine) *tetyana.lyakh@uzhnu.edu.ua*

THE FANTASY WORLD OF NEIL GAIMAN'S SHORT STORY COLLECTION “TRIGGER WARNING”: THE METAPHYSICAL DIMENSIONS OF BEING

The article deals with the fantasy world in the short stories of Neil Gaiman's collection “Trigger Warning”, the poetics of the writer's short stories, the reflection of metaphysical dimensions of being, in particular, modes of being, metaphysical categories, states of consciousness, and a person's understanding of his own identity. The collection has not yet been the object of literary studies, so the research is relevant. Neil Gaiman's fantasy world is considered through the prism of metaphysical discourse because, in his stories, the author reflects the intersection of the line between the natural and the supernatural, as a result of which a person begins to perceive the world and what is happening through the prism of his imagination and delusions. Essential markers of the unconscious and the psyche of characters in Neil Gaiman's work are archetypes and archetypal motifs, traced at the level of folklore and mythological elements, fairy-tale plots, symbols, metaphors, etc. The writer successfully combines the real world and the fantastic world in one ontological plane (“The Return of the Thin White Duke”, “Nothing O'Clock”), reflects through the prism of the fantasy world the loss of a person's essence, the fear of the levelling of his own identity (“Nothing O'Clock”, “Black Dog”, “The Sleeper and the Spindle”), shows the spiritual experience of man, his initiation, the search for truth (“A Lunar Labyrinth”, “The Truth Is a Cave in the Black Mountains...”), actualises the identity of man through memory (“The Man Who Forgot Ray Bradbury”), comprehends death as a transgressive transition to a fantastic world (“Orange”). Through transgressive states or metamorphoses, the author reflects on the eternal cycle of life and death and affirms the immortality of the human soul and the infinity of life in the real world (“The Case of Death and Honey”, “Black Dog”). The study reveals new aspects of Neil Gaiman's work, sheds light on the peculiarities of the poetics of the author's short stories, and outlines markers for studying contemporary short story genre in an interdisciplinary discourse.

Key words: Neil Gaiman's prose, short story, metaphysical discourse, archetype, symbol, metaphor, identity.

Постановка проблеми. Ніл Гейман є провідною фігурою сучасної англійської літератури, яскравий представник літератури фентезі, автор романів, оповідань, коміксів, графічних романів та сценаріїв («Пісочний чоловік», «Зоряний пил», «Американські боги», «Кораліна» та ін.). Оригінальна манера письма цього письменника завоювала увагу мільйонів читачів та принесла йому ряд престижних нагород: Г'юго, Неб'юла та Брема Стокера, медалі Ньюбері та Карнегі (Hugo, Nebula, and Bram Stoker awards, the Newbery and Carnegie medals). Творчість Ніла Геймана часто співвідносять із силою уяви, дивовижним світом фантазій, марень і жахів.

Роман Інгарден у патетиці чи підлості, трагічності чи жахові, у тому, що є незрозумілим або таємничим, демонічності, святості чи грішності, екстазі або тиші розпізнавав метафізичні якості художнього твору (Ingarden, 1988: 55). Такий аспект метафізичного спостерігаємо у творчості Ніла Геймана, зокрема у збірці його малої прози «Обережно, тригери!» («Trigger Warning: Short Fictions and Disturbances»), виданої в 2016 році.

Світ фентезі Ніла Геймана можна розглядати крізь призму метафізичного дискурсу, адже автор в оповіданнях відображає перетин межі між природним і надприродним, внаслідок чого людина починає сприймати світ і те, що відбувається, крізь призму власної уяви і марень. Збірка ще не була об'єктом літературознавчих студій, тому це дослідження актуальне.

Аналіз останніх досліджень. Критики назвали ці оповідання «гострими і темними, цілком подібними на тригери» (Kammartinez, 2015). Фантастичне тут виринає на межі реальності і вигадки, крізь призму станів людської свідомості. Крім цього, в оповіданнях збірки автор осмислює ірраціональні аспекти буття. Відтак, метафізичний дискурс тут охоплює не лише таємничий фантазійний світ, а й «надчуттєві принципи та першооснови буття» (Філософський енциклопедичний словник, 2002: 372).

Метафізику у зв'язку з психічними станами особистості розглядали філософи Емеріх Корет («рефлексивна метафізика»), Артур Шопенгауер («метафізика волі»), Анрі Бергсон («філософія життя» та інтуїтивізм) та ін. Метафізичний дискурс збірки «Обережно, тригери!» виявляється в таких станах як переживання, самотність, уява, фантазія, які сприяють інтуїтивному входженню до сфери трансцендентного.

Важливими маркерами несвідомого та психіки персонажів, авторського мислення у творчості Ніла Геймана є архетипи, якими К.-Г. Юнг нази-

вав «певні стани колективного позасвідомого», а також відзначав спорідненість архетипів у міфах та казках з архетипами психіки індивідуальної людини, які «з'являються при зниженій інтенсивності свідомості (в сновидіннях, мареннях, фантазіях, галюцинаціях і т.д.)» (Jung, 1970: 86). В оповіданнях збірки «Обережно, тригери!» архетипи та архетипові мотиви простежуються на рівні фольклорно-міфологічних елементів, казкових сюжетів, символів, метафор тощо.

Мета статті – дослідити фантазійний світ в оповіданнях збірки Ніла Геймана «Обережно, тригери!», поетику малої прози письменника, відображення в ній ключових буттєвих модусів, метафізичних категорій, станів свідомості, марення тощо. У ході аналізу малої прози Н. Геймана застосовано типологічний, культурно-історичний, герменевтичний методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У передмові до збірки письменник пише: «Я хочу поговорити про ті зображення, слова чи ідеї, які наче ляда прочиняються під ногами і жбурляють нас із безпечного, нормального світу у місце моторшне й непривітне» (Гейман, 2020: 5). Тригери – це зображення та ідеї, які можуть засмутити або викликати неприємні спогади, тривогу чи жах. «У кожного з нас є маленькі тригери», – застерігає автор. Саме про такі тригери йдеться у кожному із творів збірки. За допомогою моделювання фантазійного світу письменник відображає перетин межі між природним і надприродним в людському бутті, внаслідок чого людина починає сприймати світ і те, що відбувається, крізь призму власної фантазії.

Н. Гейман вдало поєднує в одну онтологічну площину реальний світ і світ фантастичний. В оповіданні «Повернення Змарнілого Білого Герцога» персонаж, щоб урятуватися, своєю уявою повинен створити інший світ: «Там, за туманом, Малкут, тобто Королівство. Проте воно не існує, доки ти сам його не створиш. Воно буде таким, як ти захочеш. Втім, знай: ступивши у туман, ти або створиш світ, або припиниш власне існування» (Гейман, 2020: 270). Коли персонаж ступив у невідоме (туман), з його пам'яті все стерлося, і він опинився вже в реальному, сучасному світі: «Він спіткнувся, зачепившись ногою за бордюр, а тоді підвівся і вдивився крізь туман у розмите світло ліхтарів. Близько – аж надто близько – проїхав і зник автомобіль, забарвивши туман у малиновий колір задніх вогнів» (Гейман, 2020: 271).

Завдяки міметичному способу художнього мислення Н. Гейман із реалістичною достовірністю відображає побут своїх персонажів, їхні звички. Скажімо, в оповіданні «Ніяка година» автор опи-

сує життя родини Браунінгів, в яке несподівано вривається Рід, котрий хоче завоювати планету, а всіх її мешканців переселити в резервації, де вони невдовзі загинуть: «<...> ви заселяли простір, рухаючись назад і вперед у часі, аж доки вас не ставало сотні, а потім тисячі й мільйони, і всі вони взаємодіяли одне з одним в різні миті вашої власної лінії часу. І це продовжувалось, аж доки локальна будова часу не розпадалася, мов гниле дерево. Вам потрібні інші істоти, принаймні спочатку. Вони запитують у вас про час, створюючи квантову суперпозицію, що дозволяє вам чіплятися за точку в місці й часі» (Гейман, 2020: 245–246).

У творі паралельно з реальним світом існує фантазійний світ. Н. Гейман вдається до прийомів наукової фантастики, наукові терміни, описуючи подорож у часі і просторі на кораблі ТАРДІС, що ззовні нагадував телефонну будку. Водночас через категорії часу і простору автор відображає в оповіданні онтологічний аспект: буття – небуття. Володар Часу (Доктор) може мандрувати в часі, повернутися «до початку часів» – моменту, коли ще не відбувся Великий вибух, не існувало часу і простору. Завдяки цьому Докторові вдається врятувати планету від Роду: «У тебе більше немає часу, бо відлік Часу починається з Великого вибуху. А коли хоча б частина створіння, що мешкає у часі, вийде за його межі... що ж, тоді й саме створіння зникне з загальної картини світу» (Гейман, 2020: 253). В оповіданні автор осмислює час як онтологічну категорію буття: «Час – складна штука: зрештою, не все, що сталося – сталося насправді. Тільки Володарі Часу розуміли, як працює час, проте навіть вони не могли нічого пояснити» (Гейман, 2020: 254).

Розщеплення особистості, втрату людиною свого ества, внутрішню дисгармонію в оповіданні «Ніяка година» символізує маска, під якою ховається безформна потвора: «Плазуюче, скорчене, звивисте місиво на місці обличчя представляло жахливе видовище: їхні маски були однаково корисні як їм самим, так і всім оточуючим» (Гейман, 2020: 251). Архетип маски в оповіданнях Н. Геймана часто відображає страх людини перед нівелюванням власної ідентичності, самосвідомості. У передмові до збірки «Обережно, тригери!» автор застерігає: «Усі ми носимо маски. Саме це робить нас цікавими. Ці історії – про маски і про те, які ми є під ними» (Гейман, 2020: 8).

Втрата людиною ідентичності є одним із провідних мотивів оповідань Н. Геймана. Автор часто вдається до творчого переосмислення народних вірувань, легенд, казок, щоб акцентувати на архе-

типах, що відображають самосвідомість людини, – Самості, Тіні. В оповіданні «Чорний пес» чоловік скоює вбивства, тому що його еством заволодів міфічний чорний пес: «Чорні шаки, баргести, примарні пси – їм поклонялись і приносили жертви, їх боялись і задобрювали. Вони й досі стоять на варті» (Гейман, 2020: 352). Символічно, що зловбив того пса персонаж на ім'я Тінь, і опісля чудовисько сховалося в тілі свого господаря-вбивці: «Він побачив, як чорний пес притулив свою морду до рота Олівера і почав пхатись. Тінь міг би присягнутись, що звір *зайшов* у Олівера так, як ведмідь заходить в річку» (Гейман, 2020: 358).

Мотив утрати людиною власної ідентичності превалює в оповіданні-казці «Спляча і веретено». Автор переосмислює відомий сюжет: в оповіданні зла відьма зачарувала принцесу, відібравши в неї її молодість, красу, а також її сон і сновидіння, і сама прибрала її подобу, заснувши на багато років, тоді як справжня принцеса зістарілася. Однак насамкінець «зачарована принцеса проштриткнула магічним веретеном відьму і зняла злі чари з усього замку і людей, котрі спали довгим сном. І хоч «її ніс видо-вжився, а повіки обвисли, проте в ту мить в очах старої з'явився молодий погляд» (Гейман, 2020: 307).

Персонажі Н. Геймана прагнуть повернутися до свого першопочатку, що у психоаналізі отримало назву ініціації. Її головний сенс – самоідентифікація людини, яку автор актуалізує в архетипових образах та сюжетах. Такою є метафора проходження лабіриту в оповіданні «Місячний лабіринт». Головний персонаж слухає розповідь провідника про лабіринт, який зцілював людей або викликав у них нестримну пристрасть, оприявнював ество кожної людини, якщо ним пройти місячної ночі у відповідні періоди повні. Та головне – лабіринт був своєрідним випробуванням-пасткою, адже не кожен міг звідти повернутися: «У вас завжди є шанс на те, щоб вибратися живим. Навіть у ніч, коли місяць уповні. Спочатку вам треба добратися до центру лабіриту. Там є джерельце. Побачите. Не проминете. Потім ступайте назад від центру. Без спотикань, без хибних поворотів – ніяких помилок дорогою туди й назад. Зараз це, мабуть, легше, ніж тоді, коли кущі були високі. Це ваш шанс. Інакше лабіринт візьметься вас зцілювати. Звичайно, вам доведеться бігти щодуху» (Гейман, 2020: 45). Лабіринт в оповіданні символізує життя і смерть, Ерос і Танатос.

Одним із чинників, що формують метафізичний горизонт буття людини, є її прагнення пізнати істину, що становить ідею оповідання Н. Геймана «Істина – печера в Чорних горах...». Твір нагадує чарівну казку: невеликий чоловік, котрий мав над-

людські фізичні властивості, разом із провідником вирушає в довгу мандрівку, щоб знайти зачаровану печеру, у якій заховані скарби. Печера у творі є символом істини: «Істина – печера в Чорних горах. Туди веде одна дорога – лише одна. Вона підступна та важка, і якщо ти обереш неправильний шлях, то помирати тобі самотою на гірському схилі» (Гейман, 2020: 84).

Сюжет оповідання, який складають випробування і пригоди персонажа, насправді відображає його ініціацію. Те, що його турбувало – доля його зниклої доньки, – роз'яснюється, коли він все ближче підходить до печери: його донька загинула від рук чоловіка, який і був його провідником. Головний персонаж помстився за її смерть, залишивши провідника напризволяще у горах, звідки він сам не зможе вийти. Дорога персонажа до печери, вхід туди відображають пошуки людиною правди, наслідком чого для головного персонажа стає помста за смерть доньки, отримання моральної сатисфакції.

Метафора пошуку скарбів в оповіданні корелює з архетипом духу або Меркурія, який свого часу спостеріг у символічних образах давньої німецької казки К.-Г. Юнг: під старим дубом у пляшці був запечатаний дух, а юнак, що опинився поряд, почувши його, визволив, і дух у винагороду подарував хлопцеві чарівний шмат, який перетворював залізо у срібло і зцілював людей (Jung, 1970: 191–192). К.-Г. Юнг тлумачить ці символи крізь призму глибин людської психіки: дуб, під яким заховано дух, втілює індивідуальність людини, є прототипом Самості, є символом витоків і мети індивідуального процесу, несвідомого ядра особистості, а сам дух – «життєвий дух», «життєва квінтесенція», «дух наших предків» тощо (Jung, 1970: 193). Мотив пошуку є спільним для народної казки та оповідання Н. Геймана. Адже достеменно невідомо, чи існує насправді печера зі скарбом, що спонукає розглядати цей локус оповідання як несвідоме людини: «дехто вважає, що цього місця не існує. Я маю на увазі одну печеру на Туманному острові» (Гейман, 2020: 76).

Постійне сходження персонажа вгору являє собою метафору ініціації в оповіданні «Істина – печера в Чорних горах...»: «Гори, що відділяють решту світу від узбережжя – це спадисті пагорби: невиразні пурпурові фігури, подібні на хмари. Вони валять до себе. Це пологі гори, на які так само легко підніматись, як на пагорб – дуже високий пагорб, який, однак, можна здолати не менше, ніж за повний день» (Гейман, 2020: 78). У горах знайшов свою загибель провідник, натомість для головного персонажа тут відкрилася істина.

Острів у психоаналізі тлумачиться як «притулок в небезпечному потоці “моря” несвідомого

або, іншими словами, це синтез свідомості і волі», «осередок метафізичної сили, в якому приборкуються сили океану безмірного, незбагненого» (Cirlot, 1971: 370).

Таку семантику символу острова спостерігаємо в оповіданні «Істина – печера в Чорних горах...»: «Туманний острів не схожий на інші острови. І туман, що оточує його, не такий, як інші тумани» (Гейман, 2020: 83). Автор торкається сенсу істини, адже печера, до якої прямують мандрівники, долаючи перешкоди, і є істиною: «Часом я думаю, що істина – це якесь місце. Я уявляю її містом: можуть бути сотні доріг, тисячі шляхів, які рано чи пізно приведуть тебе до одного і того ж місця. Байдуже, звідки ти йдеш. Якщо прямувати до істини, то ти її знайдеш, хай яким би шляхом ти ступав» (Гейман, 2020: 83); «Істина – печера в Чорних горах. Туди веде одна дорога – лише одна» (Гейман, 2020: 84).

Провідник, коли вперше знайшов золото в печері, втратив смак до життя, а головне – здатність розрізняти добро і зло. Головний персонаж має іншу мету: золото йому потрібне не для власного збагачення, а для процвітання і могутності своєї країни, що мають відродитися із поверненням короля: «Повернути короля – це ціль всього мого життя» (Гейман, 2020: 95). Відтак, коли він зайшов до печери, йому відкрилося загадкове «щось», «воно вижидало» (Гейман, 2020: 98). Персонаж сприймає реальність метафізично, крізь призму своїх марень: «Я помітив, як щось заворушилося в тінях, а потім вони застигли й зсунулись, і щось безформне з'явилося на межі мого сприйняття – там, де воно стикається з фантазією» (Гейман, 2020: 99–100).

Отже, в оповідання «Істина – печера в Чорних горах...» пошуки персонажами захованого скарбу набувають метафізичного сенсу, адже мотиви дороги та метаморфоз відображають у казках і міфах духовний досвід людини, шлях до власної ідентичності. Духовне самозаглиблення людини з метою пізнання істини відкриває метафізичний горизонт буття.

Ще одним чинником самоусвідомлення персонажів Н. Геймана є пам'ять, яка поряд із іншими станами людської психіки (свідомим/несвідомим, уявою, фантазуванням тощо) актуалізує метафізичний вимір людського Я. Оповідання «Людина, яка забула Рея Бредбері» автор будує на інтертекстуальних зв'язках із романом Бредбері «451 градус за Фаренгейтом», де пам'ять є морально-ціннісним кодом людського буття. Для персонажа Н. Геймана втрата пам'яті рівнозначна втраті власної ідентичності, тому разом із безпам'ятством у його свідомості актуалізується модус страху: «Деякі речі вилетіли в мене з голови і це мене лякає» (Гейман, 2020: 181). Маркерами пам'яті є

предмети, слова, назви книжок, різні історії. Персонаж забуває всі ці речі, а разом із тим – втрачає своє Я: «Його ім'я знову пов'язуватимуть з маленькими американськими містечками на Геловін, коли листя несеться тротуаром, немов сполохані пташки, або з Марсом, або з любов'ю. А моє ім'я забудуть» (Гейман, 2020: 185).

У малій прозі Н. Геймана фантастичне відображає перетин межі між реальним і нереальним, буттям і небуттям, можливим і дійсним, що можна розцінювати як феномен трансгресії. За М. Гайдегером, трансгресія є виходом за межі встановлених буденних норм в аспекті виходу до сфери буттєвої можливості (Лисоколенко, 2022: 7). Трансгресивним переходом до фантастичного світу в оповіданнях Н. Геймана є смерть. В оповіданні «Оранжевий» смерть дівчини уявляється як її поступова трансформація: «вона виглядала якоюсь розмазаною» (Гейман, 2020: 120), згодом «перетворилася на величезну сяючу кулю» (Гейман, 2020: 121), аж поки її забрав космічний корабель: «Іноді я думаю, що, можливо, вона стала такою, як раніше, і зараз танцює там, куди її занесло, і усі інопланетяни обожнюють її танці» (Гейман, 2020: 125).

В оповіданні «Справа про смерть і мед» Н. Гейман апелює до образу Шерлока Холмса, котрий виграє

свою останню справу: він розгадує феномен смерті і таким чином повертає собі молодість і вічне життя. Такими трансгресивними станами або метаморфозами автор показує колообіг життя і смерті, утверджує безсмертя людської душі, нескінченність життя в реальному світі: «Колись кропив'янка звилала гніздо в черепі повішеного трупа і лігала крізь щелепу по їжу для пташенят. Смерть смертю, а життя, як-то кажуть, продовжується» (Гейман, 2020: 364).

Висновки. У збірці малої прози Ніла Геймана «Обережно, тригери!» фантастичне існує на межі реальності і вигадки, у станах людської свідомості. Через конструювання фантазійного світу автор творчо осмислює людське буття, його ірраціональні аспекти, що спонукає розглядати малу прозу Ніла Геймана в метафізичному дискурсі. Через символічні образи, метафори, казкові сюжети автор намагається розкрити загадку людського існування, осмислює категорії життя і смерті, пам'яті, ідентичності, що відкривають метафізичні виміри людського буття.

Дослідження розкриває нові аспекти творчості Ніла Геймана, особливості поезики малої прози автора, накреслює основні вектори подальшого вивчення сучасного оповідання в міждисциплінарному дискурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гейман Н. Обережно, тригери: збірка оповідань / пер. з англ. М. Бакалова. К.: Видавничка група КМ-БУКС, 2020. 368 с.
2. Лисоколенко Т. Феномен трансгресії у фокусі філософської рефлексії. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти: Філософія. Педагогіка*. 2022. № 1. С. 6–10.
3. Філософський енциклопедичний словник / ред. кол.: В.І. Шинкарук (гол.) та ін.; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. К., 2002. 744 с.
4. Юнг К.-Г. Архетип і позасвідоме. Київ, 2014. 400 с.
5. Cirlot J.E. A Dictionary of Symbols. Publisher: Philosophical Library, 1971. 419 p.
6. Kammartinez. Some Good, Some Bland, But Always Wrapped in the Beautiful. A Review of Trigger Warning: Short Fictions and Disturbances by Neil Gaiman (March, 25, 2015). URL: <https://kammartinez.wordpress.com/2015/03/25/some-good-some-bland-but-always-wrapped-in-the-beautiful-a-review-of-trigger-warning-short-fictions-and-disturbances-by-neil-gaiman/>
7. Jung C. G. The Spirit Mercurius. *The collected works of C.G. JUNG. Vol. 13: Alchemical Studies* / translated by R.F.C. Hull. Princeton University press, 1970. 688 p.
8. Ingarden R. O dziele literackim. *Badania z pogranicza ontologii, teorii języka i filozofii literatury*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1988. 490 s.

REFERENCES

1. Geiman N. (2020) Oberezhno, tryhery: zbirka opovidan [Trigger Warning: Short Fictions and Disturbances]. K.: Vydavnycha hruppa KM-BUKS. 368 s. [in Ukrainian].
2. Lysokolenko T. (2022) Fenomen transhresiyi u fokusi filosofskoyi refleksiyi [The Phenomenon of Transgression in the Focus of Philosophical Reflection]. *Visnyk Dniprovskoyi akademiyi neperervnoyi osvity: Filosofiya. Pedahohika*. No 1. P. 6–10 [in Ukrainian].
3. Filosofskyy entsyklopedychnyy slovnyk [Philosophical Encyclopedic Dictionary] 2022 / red. kolehiya: V. I. Shynkaruk (hol.) ta in. In-t filosofiyi im. H. S. Skovorody NAN Ukrayiny. Kyjiv. 744 p. [in Ukrainian].
4. Yung K.-G. (2014) Arkhetyp i pozasvidome [The Archetypes and The Collective Unconscious]. Kyiv. 400 s. [in Ukrainian].
5. Cirlot J.E. (1971) A Dictionary of Symbols. Publisher: Philosophical Library. 419 p.
6. Kammartinez (2015). Some Good, Some Bland, But Always Wrapped in the Beautiful. A Review of Trigger Warning: Short Fictions and Disturbances by Neil Gaiman (March, 25). URL: <https://kammartinez.wordpress.com/2015/03/25/some-good-some-bland-but-always-wrapped-in-the-beautiful-a-review-of-trigger-warning-short-fictions-and-disturbances-by-neil-gaiman/>
7. Jung C. G. (1970) The Spirit Mercurius. The collected works of C.G. JUNG. Vol. 13: Alchemical Studies / translated by R.F.C. Hull. Princeton University press. 688 p.
8. Ingarden R. (1988) O dziele literackim. *Badania z pogranicza ontologii, teorii języka i filozofii literatury* [On the literary work. Studies from the frontiers of ontology, theory of language i philosophy of literature]. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. 490 s. [in Polish].